

DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2024-83-16>

УДК (UDC): 378.016-054.6:811.161.2

Н. В. РОТОВА, канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних та гуманітарних наук
e-mail: natalia.rotova@karazin.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3759-678X>

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМ ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІНЖЕНЕРНИХ ТА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Мета. Ситуація, що склалася в галузі освіти після широкомасштабного вторгнення росії в Україну, вимагає переформатування провідних форм навчальної роботи взагалі й проведення занять з української мови як іноземної зокрема: режим онлайн передусім потребує підвищення інтенсивності занять із підготовки слухачів до навчальної діяльності українською мовою. Основною метою дисципліни є формування комунікативної компетенції здобувача вищої освіти, здатного вирішувати за допомогою української мови актуальні завдання спілкування у сферах навчально-професійної та соціально-культурної діяльності. Компетентнісний підхід до освіти передбачає зміну не лише змістовної сторони навчання іноземної мови, а й вимагають нових підходів до організації навчального процесу, зокрема пред'явлення матеріалу не тільки в знаннєвій, а й у діяльнісній формі. У статті досліджено роль методу моделювання, який є суттєвою характеристикою сучасного стилю мислення, описуються його потенційні можливості та особливості застосування в курсі української мови як іноземної. Досліджуючи функції та властивості лінгвістичних моделей, що використовуються в методиці викладання іноземних мов, ми дійшли висновку що вони є універсальними і можуть бути справедливими для теорії та практики викладання української мови як іноземної. Виправданість використання методу моделювання стосовно будь-якого предмета полягає в тому, що він служить посередником між теорією навчання та практикою. Отже, метою нашої статті є представлення особливостей роботи з типовими фрагментами текстів професійної спрямованості з використанням методу лінгвістичного моделювання.

Методи. Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс емпіричних та загальнонаукових методів: спостереження, індукція і дедукція, аналіз і синтез, аналогія, порівняння, узагальнення, термінологічний, функціональний, системний, когнітивний аналізи, а також метод лінгвістичного моделювання тексту.

Результати. Досліджено сутність лінгвістичного моделювання та його роль у роботі з науковими текстами іноземними здобувачами вищої освіти. Основна мотивація вивчення мови іноземними студентами – здобуття професійних знань, у зв'язку з цим навчання мови для спеціальних цілей в іншомовній аудиторії найповніше реалізується з урахуванням навчального тексту.

Встановлено, що лінгвістичне моделювання є способом пізнання, в основі якого лежить створення та відтворення моделей. Модель – це новий об'єкт, що відображає значущі характеристики об'єкта, що вивчається, явища або процесу. Модель відтворює в певному вигляді будову та властивості досліджуваного об'єкта.

Спираючись на особистісно-орієнтований підхід та власний досвід, визначено, що завдання моделювання навчально-наукового тексту полягає у створенні зразкового навчального матеріалу, що дозволяє створювати висловлювання, орієнтоване на професійну мову. Навчальні тексти сприяють створенню мовленнєвих ситуацій, які сприяють виробленню навичок побудови усного й писемного монологічного висловлювання як основної мети навчання українській мові.

Доведено, що для іноземних здобувачів вищої освіти першочерговим завданням є формування комунікативної компетенції, яка дасть можливість вирішувати за допомогою української мови актуальні завдання спілкування в різних сферах і передусім у навчально-професійній діяльності, зазначено, що одним із найбільш дієвих методів опанування мовою є метод лінгвістичного моделювання.

© Ротова Н. В., 2024

[Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Висновки. Доцільність навчання основ лінгвістичного моделювання з іноземними студентами мови спеціальності полягає в його поліфункціональності, адже цей прийом формує вміння розрізняти основні смислові зв'язки наукового тексту, сприяє розвитку умінь та навичок у читанні, аудіювання, репродукування та продукування монологічного усного та писемного висловлювання студентів українською мовою, розвиває аналітичний склад розуму, навчає логіки. Крім того, навчання моделювання – це активний пізнавальний процес, що включає отримання інформації, яка становить основу професійної підготовки, ознайомлення з жанрами наукового стилю української мови та інтерактивну діяльність слухача з оволодіння технологією роботи з текстами зі спеціальних дисциплін.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: лінгвістичне моделювання, науковий текст, читання, аудіювання, репродукування та продукування монологічного усного та писемного висловлювання, професійна термінологічна система розвитку мовленнєвої, лінгвістичної та комунікативної компетенції.

Як цитувати: Ротова Н. В. Особливості застосування лінгвістичного моделювання в процесі викладання української мови іноземним здобувачам вищої освіти інженерних та інженерно-педагогічних спеціальностей. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2024. Вип. 83. С. 187 - 201. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2024-83-16>

In cites: Rotova N. V. (2024). Peculiarities of applying linguistic modeling in the process of ukrainian language teaching to foreign students of engineering and engineering-pedagogical specialties. *Problems of Engineering Pedagogic Education*, (83), 187 - 201. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2024-83-16> (in Ukrainian)

Мета

У сучасному світі єдиний міжнародний освітній простір передбачає створення умов та можливостей для навчання за кордоном у будь-якій точці світу з метою здобуття вищої професійної освіти. Орієнтація вищих навчальних закладів на інтернаціоналізацію своєї освітньої діяльності стає пріоритетним завданням та стратегією, що має першорядне значення. На жаль, через широкомасштабне вторгнення росії в Україну навчальний процес у ЗВО майже повністю переведено в онлайн-режим. Натомість необхідно зазначити, що саме такий режим навчання залучає певну кількість молодих людей через відносно невисоку вартість навчання і можливість отримати вищу освіту не покидаючи домівку, а отже, не витрачаючи кошти на переліт, проживання в чужій країні тощо, адже в онлайн-навчанні є можливість доступу до щоденних занять та навчальних матеріалів, опублікованих викладачами та дослідниками у будь-якому куточку світу. Ситуація, що склалася, вимагає змін до підготовки і проведення занять з української мови як іноземної: практично нівелюється проблема адаптації іноземних студентів до умов нового культурного середовища, побутове спілкування зводиться до мінімуму, натомість зростає необхідність підвищення інтенсивності

занять із підготовки слухачів до навчальної діяльності українською мовою. Отже, основною метою дисципліни є формування комунікативної компетенції здобувача вищої освіти, здатного вирішувати за допомогою української мови актуальні завдання спілкування в різних сферах навчально-професійної та соціально-культурної діяльності.

Досягнення мети вимагає реалізації таких завдань:

- сприяти засвоєнню професійної термінологічної системи;

- забезпечити ліквідацію проблем мовленнєвих труднощів при освоєнні профільного предмета шляхом створення необхідного зв'язку між заняттями з української мови як іноземної та навчанням за фахом;

- розвивати навички читання та розуміння фахових текстів різних типів, умінь аналізувати та оцінювати інформацію, що міститься в них, продукувати власні висловлювання монологічного та діалогічного характеру на задану тему;

- підвищувати рівень культури усного та письмового спілкування у професійній сфері;

- формувати навички самостійної творчої роботи.

Основної уваги потребує науковий стиль мовлення, оскільки студенти, навіть володіючи певними мовленнєвими навичками, неспроможні стилістично правильно скласти власний науковий текст (оригінальний і вторинний). Наукова мова для іноземних студентів є не лише засобом оволодіння певною інформацією, але й засобом її реалізації в конкретних видах навчальної діяльності: виконанні самостійних і контрольних робіт, підготовці доповідей і рефератів, участь у семінарах, наукових конференціях, дискусіях, складання плану, тез, конспектів тощо. Також студент повинен набути знання в галузі стилістики, передусім знати ознаки наукового стилю, що, у свою чергу, сприятиме, вдосконаленню загальнонавчальних комунікативних умінь і навичок, необхідних для загальної й професійної культури.

Відповідно до майбутньої спеціальності, вивчення наукової лексики, зокрема спеціальної термінології, здійснюється за трьома профілями: фаховому, загальнонауковому і гуманітарному. Знання термінології має велике значення з точки зору міжпредметної координації, оскільки повторюваність термінів на заняттях з української мови і на заняттях з інших дисциплін сприяє їх міцнішому засвоєнню.

При безпосередньому спілкуванні на наукові теми студентів доводиться користуватися різними варіантами монологічного мовлення, а саме: тривалий одноосібний виступ (доповідь, усний реферат, виступ на зборах, захист курсової і дипломної роботи тощо), так і з випадком монологічного вислову в діалогічному спілкуванні, тобто коли діалог стає обміном монологіями (професійна бесіда, консультація, дискусія, різні ділові і особисті дискусії, ділові і особисті переговори тощо) Крім того, студенти повинні володіти писемними жанрами наукового стилю: анотація, реферат, резюме.

Для побудови усного повідомлення необхідно вміти: а) обирати відповідний

комунікативному наміру спосіб передачі інформації (опис, оповідання, роздум, доказ); б) визначати програму вислову й реалізовувати її в адекватній мовленнєвій формі; у) об'єднувати окремі комунікативно і формально завершені фрази у структурно і семантично цілісний текст.

В основу навчальної роботи покладено комунікативно-когнітивний підхід до навчання української мови як іноземної, що передбачає поетапне формування знань та розвиток усіх складових іншомовної комунікативної компетенції. Комунікативна методика передбачає, що мова, яка вивчається, буде використовуватися для вирішення досить конкретних, практичних завдань, необхідних студентам передусім у навчальній роботі, і одним із дієвіших, на нашу думку, є метод лінгвістичного моделювання. Цей метод не є новим для галузі гуманітарного знання, але його практичне використання досі не набуло належного широкого застосування.

Компетентнісний підхід до освіти передбачає зміну не лише змістовної сторони навчання іноземної мови, а й вимагають нових підходів до організації навчального процесу, зокрема пред'явлення матеріалу не тільки у знаннєвій, а й у діяльнісній формі. У цьому процесі досить значною є роль методу моделювання, що є суттєвою характеристикою сучасного стилю мислення.

Моделювання – це невід'ємний етап будь-якої цілеспрямованої діяльності, який прийнято розуміти як загальнонауковий метод дослідження та пізнання об'єктивної дійсності, так і процес побудови моделей реально існуючих об'єктів навколишньої дійсності. Моделювання є специфічним засобом засвоєння як практичного, так і теоретичного матеріалу. Модель – це завжди перехідна ланка між теорією, абстрактним мисленням і реальністю, тому навчання моделювання, розуміння його сутності в процесі пізнання дійсності сприяє розвитку логічної пам'яті з урахуванням розвитку елементів розумової діяльності.

Методи дослідження

Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань використовувалася комплекс емпіричних та загальнонаукових

методів: спостереження, індукція і дедукція, аналіз і синтез, аналогія, порівняння, узагальнення, термінологічний,

функціональний, системний, когнітивний, а також метод лінгвістичного моделювання

тексту.

Результати

Появу комунікативно-орієнтованого методу відносять до другої половини ХХ ст. Основним його принципом є створення для навчання природних умов, тобто умов максимально наближених до реальності настільки, наскільки це можливо. Сьогодні комунікативно-орієнтований метод можна вважати традиційним, його засновниками є Г. Уїдоусан, У. Литлвуд (Англія), Г. Е. Піфо (Германія). Д. Х. Хаймс визначив комунікативну компетенцію як найбільш прийнятний термін для визначення мовленнєвих можливостей особи. Він вважає, що компетентність залежить як від знання мови, так і від уміння використовувати її залежно від ситуації [11].

На думку М. Canale, комунікативну іншомовну компетентність треба розглядати як соціально-психологічне явище, сутність якого полягає в спроможності використовувати мовлення з урахуванням конкретної мовної ситуації та завдань, що стоять перед мовцем. Володіння мовою – це складне багатогранне соціально-психологічне явище, її сутність полягає в здатності організувати мовлення залежно від конкретної комунікативної ситуації та завдань, що стоять перед мовцем [10].

Різні аспекти комунікативної компетентності досліджували вітчизняні науковці: Л. Архипенко [1], І. Василенко, В. Давидович, Т. Алексеєнко, З. Бакум, О. Бігич, Ю. Бондар [2], Н. Бориско, І. А. Василенко, Л. Васильєва, О. Вдовін, Ж. Горіна, В. С. Давидович, С. Костюк, О. Коротун, І. Кочан, Л. Кузнецова, З. Мацюк, О. Палка, О. Пальчикова, Г. Строганова, Н. Ушакова, А. Чистякова та інші; проблема формування комунікативних навичок на основі організації диференційованого навчання була предметом дослідження Л. Пац; роль інтерактивних технологій була в колі наукових інтересів І. Мельничук, С. Омельчук, М. Пашко, М. Пентилук, особливостям дослідження реалізації комунікативно-орієнтованого методу у викладанні української мови як іноземної присвячено роботи Л. С. Безкоровайної та О. Л. Штиленко.

Основна мета комунікативного підходу в процесі навчання українській мові як іноземній на всіх його етапах полягає у формуванні в студентів комунікативної компетенції, тобто здатністю здійснювати мовленнєву діяльність відповідно до цілей і ситуацій спілкування в тій чи іншій сфері діяльності. В її основі лежить певний рівень володіння мовними та соціокультурними знаннями, навичками, вміннями, які дозволяють особі комунікативно продуктивно та доцільно брати участь у мовному спілкуванні. Формування комунікативної компетенції відбувається при навчанні всіх видів мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання та письма – за безпосередньої мовної взаємодії викладача та студентів у рамках змодельованих або реальних ситуацій спілкування. Саме створення умов для комунікації мовою, що вивчається, і передбачає комунікативний підхід.

Проблему моделювання навчального тексту в методиці викладання української мови як іноземної порушено в наукових дослідженнях С. Коломієць, О. Лубянова, Г. Д. Швець тощо.

Так, Г. Д. Швець переконливо доводить доцільність створення графічної моделі навчального тексту з метою кращого розуміння його смислу та створення еталонного навчального тексту як моделі реального тексту [8;9].

У процесі оволодіння українською мовою іноземними слухачами значна роль належить методу моделювання, що є суттєвою характеристикою сучасного стилю мислення. Моделювання – це невід'ємний етап будь-якої цілеспрямованої діяльності, під яким прийнято розуміти як загальнонауковий метод дослідження та пізнання об'єктивної дійсності, так і процес побудови моделей реально існуючих об'єктів навколишньої дійсності [4]. Моделювання є специфічним засобом засвоєння як практичного, так і теоретичного матеріалу. Модель – завжди перехідна ланка між теорією, абстрактним мисленням і реальністю, тому навчання моделювання, розуміння його сутності в

процесі пізнання дійсності сприяє розвитку логічної пам'яті з урахуванням розвитку елементів розумової діяльності студентів. Заняття з української мови як іноземної у ЗВО покликані сформувати професійну компетенцію іноземних студентів. Основна мотивація вивчення мови іноземними студентами – здобуття професійних знань. У зв'язку із цим навчання мови для спеціальних цілей в іншомовній аудиторії найповніше реалізується з урахуванням навчального тексту. Навчальний текст – це матеріал, який містить потрібні викладачеві факти та виступає самостійною одиницею навчання. Навчальні тексти створюються з метою здійснення результативної навчальної комунікації, важливим є врахування контингенту здобувачів освіти.

У методиці навчання іноземних мов основний сенс принципу комунікативної спрямованості полягає в розумінні того, що головним об'єктом навчання є мовленнєва діяльність. Засвоєння мови, що вивчається, як засобу професійного спілкування можливе лише в умовах комунікації, що наближаються до реальних, і саме сутність комунікативно-орієнтованих концепцій полягає в тому, що процес навчання є моделлю процесу спілкування.

Результатом такого процесу навчання має стати формування компетентного користувача української мови, готового усвідомлено та з бажанням брати участь у професійному спілкуванні на заняттях з усіх навчальних дисциплін. Увесь процес навчання мови спеціальності будується на матеріалі текстів спеціальної літератури. При навчанні читання використовуються автентичні тексти та мікротексти монологічного характеру, що містять загальнонаукову та вузькопрофесійну термінологію. Для навчання говорінню використовуються завдання на повторення, заучування зразків загальнонаукової та вузькопрофесійної лексики, читання професійних текстів монологічного характеру, складання власних висловлювань монологічного та діалогічного характеру. Особлива увага приділяється розвитку вмінь спонтанного реагування в процесі комунікації, формуванню психологічної готовності до реального спілкування в різних ситуаціях, оволодінню системою базових понять, термінологією фахових дисциплін

характеру. У зв'язку із цим на заняттях з української мови як іноземної поряд із лінгвістичними репродуктивно-тренувальними вмивами активно використовуються проблемно-мовленнєві, ситуативні та творчі завдання [5].

Для побудови мовленнєвого повідомлення необхідно вміти: а) обирати відповідний комунікативному наміру спосіб передачі інформації (опис, оповідання, роздум, доказ); б) визначати програму вислову й реалізовувати її в адекватній мовленнєвій формі; у) об'єднувати окремі комунікативно і формально завершені фрази в структурно і семантично цілісний текст.

Принципи викладання української мови як іноземної в сучасних умовах повинні, з одного боку, відповідати розвитку мовленнєвої, лінгвістичної, комунікативної та лінгвокраїнознавчої компетенцій, з іншого боку, сприяти підвищенню мотивації студентів до вивчення мови, якою ведеться навчання. Однак під час розгляду сучасних принципів навчання навряд чи доцільно повністю заперечувати традиційні. Наприклад, традиційним є принцип вибору методики викладання української мови як іноземної в залежності від того, яка мова є рідною для носія мови. Докладно ця проблема досліджувалася нами в статті [6].

Очевидно, що не можна повністю відмовлятися від принципу граматично-перекладного підходу, який визначає рівень володіння насамперед писемної мови. На увагу, як і раніше, заслуговують й інші традиційні принципи, підходи та форми навчання. Проте сучасні умови життя не можуть не впливати на методику навчання української як іноземної, що зумовлює необхідність певних змін. Традиційні та сучасні підходи в цьому сенсі перебувають не у відносинах конкуренції, а у відносинах взаємодоповнення. Найбільш важливим, як уже зазначалося, є принцип комунікативно-діяльнісного підходу до навчання, який узгоджується із принципом науковості, тобто є принципом відповідності змісту навчання здобуткам сучасної лінгвістичної науки. Так, сьогодні в лінгвістиці актуальною є антропоцентрична наукова парадигма, яка передбачає вивчення мови в тісному взаємозв'язку з людиною. Це обумовлює домінуюче становище

комунікативно-діяльнісного підходу порівняно, наприклад, із граматико-перекладним підходом, і узгоджується із системно-структурною парадигмою наукового знання. Ці підходи також перебувають у відносинах взаємодоповнення, проте актуалізація того чи іншого підходу, безперечно, залежить від рівня володіння українською мовою як іноземною. Відповідно до цього положення, також реалізується принцип одночасного розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання та письма. Щодо здійснення різних підходів до навчання: комунікативного та граматико-перекладного – імовірно доцільно дотримуватись ідеї про раціональний розподіл завдань, спрямованих на розвиток різних видів мовленнєвої діяльності. Загальновідоме правило: в аудиторії (сьогодні, на жаль, віртуальній) переважно говоримо та слухаємо, вдома (тобто після занять за розкладом) – пишемо та читаємо[7].

Специфіка комунікативно-діяльнісного підходу полягає в тому, що найбільш продуктивною траєкторією вивчення певної теми, як показує практика, є перехід від свідомого освоєння граматики до застосування в мовленні. Актуальний (особливо на перших етапах освоєння мови) інший підхід: від роботи за зразком, коли той, хто навчається, на ранній ступені навчання вже залучається до комунікативної ситуації, через опис лексико-граматичних особливостей, використовуваних у ситуації конструкцій, – до нового, вже усвідомленого використання мовленнєвих одиниць у мові.

Принцип комунікативно-діяльнісного підходу до викладання української мови як іноземної передбачає максимальну спрямованість навчання на спілкування, на формування компетентності в галузі мовленнєвої поведінки в різних комунікативних ситуаціях. При цьому у виборі комунікативних ситуацій для розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності – і для побудови діалогів за зразком або самостійно, і у виборі текстів для аналізу, і обговорення та висловлювання власної думки письмово – необхідна, з одного боку, максимальна наближеність до реальної дійсності, що забезпечує прагматичну актуальність навчання, з іншого боку,

максимальна узгодженість із психо-фізіологічними особливостями здобувачів, що сприяє підвищенню їх мотивації. Але передусім необхідно врахування професійну специфіку в процесі вивчення іноземної мови, тобто професійно-орієнтоване навчання студентів, засноване на врахуванні потреб студентів у вивченні іноземної мови, що диктуються особливостями майбутньої професії.

Отже, студент-іноземець має вміти:

– адекватно сприймати на слух інформацію на лекційних та практичних заняттях;

– швидко прочитати та зрозуміти науковий текст із проблем обраної ним спеціальності, відтворити його зміст в усній чи писемній формах;

– уміти створювати тексти різних підстилів та жанрів (конспект, реферат, анотація, тези, випускна кваліфікаційна робота бакалавра тощо).

Іноземець, який навчається в українському ЗВО, зобов'язаний не тільки опанувати конкретний вид професійної діяльності, але й поглиблено вивчати українську мову, розвиваючи здатність до комунікації в усній та писемній формах для вирішення завдань міжособистісної взаємодії та здатність здійснювати ділове спілкування та публічні виступи, здійснювати ділове листування та підтримувати електронні комунікації, як цього вимагають загальнокультурна та загальнопрофесійна компетенція.

Отже, йдеться про вивчення мови дисциплін, що належать до базової частини програми навчання, які включають мовний матеріал та мовленнєві засоби, що застосовуються в обмеженій професійною діяльністю сфері комунікацій, іншими словами, мова спеціальних дисциплін або мова спеціальності. Навчально-наукові тексти визнаються в методичному відношенні найбільш адекватними цілям навчання мови спеціальності. Мову спеціальності будемо визначати як практичну реалізацію наукового та офіційно-ділового стилю мовлення в системі потреб певного профілю знань та конкретної професійної діяльності. Основними ознаками будемо вважати:

– використання особливих лексичних одиниць, які точно і однозначно називають спеціальні поняття наукової сфери

спілкування та розкривають їх зміст, – термінів;

– особливості функціонування різноманітних граматичних та морфологічних одиниць, що проявляється у виборі категорій та форм, а також ступеня частоти їх вживання в тексті;

– поширеністю в наукових текстах різних типів складних речень, певних типів синтаксичних конструкцій: неозначено-особових, узагальнено-особових та безособових речень тощо.

Основним напрямом у вивченні іноземних мов у немовному ЗВО слід вважати формування навичок читання спеціальної літератури та бесіди за фахом. Чим ґрунтовніше опрацьовується здобувачами вищої освіти автентичних текстів, більше використовується різноманітних тренувальних стратегій, тим скоріше формуються навички декодування текстів, тим вище рівень автоматичного впізнавання слів, словосполучень, тим вище швидкість читання та легше створюються та вдосконалюються інші навчальні навички та вміння.

Як уже зазначалося, при навчанні студентів української мови як іноземної головним джерелом інформації та об'єктом пізнання є тексти, що належать до наук, які складають основу професійної підготовки майбутнього фахівця. Зміст тексту мотивує мовленнєву діяльність здобувачів, оскільки навчальний текст є своєрідним зразком наукового тексту та є джерелом інформації з професійної підготовки. Тому оперування інформативним змістом наукового тексту розглядається педагогами як основний компонент професійно орієнтованого навчання. У ході навчання мови спеціальності викладач української мови як іноземної має провести іноземних студентів від навчання різним видам мовленнєвої діяльності на основі навчальних текстів до самостійної роботи з неадаптованою спеціальною науковою літературою українською мовою, необхідною для виконання різних видів навчальних завдань із дисциплін базового циклу та розширення їх професійних знань.

Основна мотивація вивчення мови іноземними студентами – здобуття професійних знань. У зв'язку з цим навчання мови для спеціальних цілей в іншомовній аудиторії найповніше

реалізується з урахуванням навчального тексту. Навчальний текст – це матеріал, який містить потрібні викладачеві факти та виступає самостійною одиницею навчання. Навчальні тексти створюються з метою здійснення результативної навчальної комунікації, важливим є врахування контингенту здобувачів освіти. Одним із центральних питань методики викладання української мови як іноземної є питання, яким має бути навчальний текст.

Як уже зазначалося, для ефективного навчання ознайомлювальному читанню доцільно виділити такі критерії:

- автентичність, тобто оригінальність текстів, написаних носіями мови. При цьому ми дотримуємося думки, що це може бути будь-який текст, написаний носіями мови для самих носіїв мови в цілях реальної комунікації;

- інформативність, яка визначається не загальною кількістю інформації, що міститься в тексті, а лише тією кількістю інформації, яка стала здобутком реципієнта. Оцінкою інформативності є міра адекватності інтерпретації читачем задуму, цілі основної ідеї повідомлення. Інформативність автентичного тексту визначається через новизну та практичну корисність, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу студентів ЗВО;

- новизна / актуальність, адже очевидним є той факт, що коли студенти знатимуть про те, що ця інформація є застарілою, то вони матимуть низьку мотивацію під час виконання завдання з читання такого тексту. Мотивація є рушійною силою процесу вивчення мови, тому необхідно враховувати цей критерій під час відбору текстів для навчання читання;

- соціокультурна цінність, адже всі тексти повинні містити соціокультурну інформацію, тим самим поглиблюючи знання студентів про культуру, традиції, звичаї країни, мова якої вивчається;

- відповідність рівню засвоєних знань студентів, їх віковим особливостям, інтересам та потребам. Тексти повинні відповідати інтелектуальному рівню розвитку студентів, бути значущими для них, задовольняти їх емоційні та пізнавальні запити;

- обсяг текстового матеріалу, який визначається з урахуванням часу,

швидкості та завданням, яке стоїть перед студентами. Час, що відводиться на читання на занятті не повинен перевищувати 20 хвилин, темп читання для студентів немовних ЗВО 250 - 300 слів за хвилину [2].

Однак на практиці досить складно знайти оригінальні наукові тексти, які б відповідали всім зазначеним вимогам. У зв'язку з цим викладачі змушені створювати навчальний текст шляхом моделювання оригінального наукового тексту.

В основі методики моделювання тексту для спеціальних цілей лежить послідовний перехід від аналізу до синтезу. Цей процес включає кілька етапів:

- вибір оригінального тексту;
- аналіз оригінального тексту на різних рівнях лінгвістичного дослідження (морфологічному, лексичному, синтаксичному, лінгвостилістичному);
- синтез результатів проведеного аналізу;
- аналіз новоствореного тексту;
- синтез покращеного модельованого тексту.

Отриманий у результаті такого моделювання текст – це зразок для наслідування, тому що мова в ньому представлена в найчистішій і правильній формі [3]. Моделювання навчальних текстів особливо важливе на початковому етапі навчання, далі в ході надбання студентами певних навичок відбувається поступовий перехід від модельованих текстів до оригінальних наукових текстів. Навчальний текст у наукових цілях штучно створюється за рахунок адаптації, а саме: скорочення, заміна окремих слів, перебудова синтаксичних конструкцій тощо. Тобто моделюється такий зразок тексту, на основі якого передбачається вироблення навичок оформлення, навичок використання та навичок синтезування. Навички оформлення потребують вироблення автоматичного вживання форм роду, числа, відмінка, виду, часу в системі закінченого речення. Навички використання передбачають знання семантичної ваги лексем та конструкцій, їх спільності та різниці, поєднуваних можливостей та сфери використання, часткової або повної взаємозамінності. Навички синтезування визначають уміння будувати та реалізовувати власну програму висловлювання. Однак перш ніж

виробляться навички синтезування, іноземні студенти повинні навчитися читати навчально-наукові тексти за спеціальністю, покликані сформулювати навички та вміння творення продуктивної мови.

У сучасній методиці викладання української мови як іноземної традиційно виділяють такі види навчального читання: ознайомлювальне (переглядове), навчальне (поглиблене, аналітичне, критичне, творче), вибіркоче, читання-сканування.

Метою перегляду тексту є складання думки про його зміст, основну ідею. При ознайомлювальному читанні увага студентів концентрується на основній інформації (припустимою вважається втрата другорядної інформації, що становить понад 25%). Тексти для навчального читання містять переважно головну інформацію (другорядна інформація становить менше 25%) і призначаються для найдокладнішого, детального аналізу. Повне розуміння основної та другорядної інформації, що міститься в тексті, є саме тим результатом, в якому зацікавлені іноземні студенти.

Саме під час роботи з навчальним текстом, на нашу думку, доцільним видається розвивати всі види читання, віддаючи перевагу навчальному виду, для чого пропонується формулювати частину завдань із опорою на види читання: ознайомлювальне (прочитайте слова та словосполучення; прочитайте назви наукових термінів та визначень, запам'ятайте їх пояснення тощо), переглядове (визначте, про що йдеться в тексті; простежте, як розвивається тема тексту в зазначених абзацах тощо), пошукове (знайдіть відповіді на запропоновані питання; знайдіть визначення поняття моделі «що є що», «що складає що», «що називається чим» тощо); 2) вводити граматичні завдання (складайте речення з цими словами, вживши їх у потрібній формі; утворіть іменники від дієслів; із поданих слів утворіть словосполучення; відновіть дієприкметник у тексті; трансформуйте речення зі сполучником «який» у речення з дієприкметниковим зворотом і навпаки тощо); 3) дотримуватися послідовності роботи з текстом: зняття лексико-граматичних труднощів, власне читання,

перевірка розуміння змісту, відтворення прочитаного тексту.

Навчальний текст допомагає здійснити навчально-професійне спілкування, а навчальна діяльність на основі тексту формує навички конструювання висловлювання, складання планів (називного, запитального, тезового), складання конспекту та здійснення компресії інформації у процесі її відтворення. Таким чином, завдання моделювання навчально-наукового тексту полягає у створенні зразкового навчального матеріалу, що дозволяє будувати висловлювання, орієнтоване на професійну мову. Навчальні тексти сприяють створенню мовленнєвих ситуацій, які сприяють виробленню навичок побудови монологічного висловлювання як основної мети навчання українській мові [1].

Під час навчання моделювання тексту необхідно врахувати, що моделювання з метою формування комунікативної компетенції студентів потребує розвитку їх уявлень про текст. Ці уявлення ґрунтуються не на схожості тексту з традиційними об'єктами лінгвістичного опису (словом і реченням), а на його розбіжних ознаках – зокрема на смисловій структурі тексту. У процесі моделювання тексту студенти повинні насамперед усвідомити, що з висловлювання певного змісту мова надає їм відповідні можливості: певні лексико-семантичні одиниці, граматичні форми та засоби їхньої інтеграції.

Вирішити ці завдання можна за допомогою такого моделювання тексту, яке враховує лінгвістичну сутність тексту та розкриває всю складність його смислової структури. Подібна модель повинна бути відображенням компонентів смислової структури тексту у тому взаємозв'язку. Назвемо цю модель компонентною моделлю тексту. Засобами вираження такої мовленнєвої моделі тексту є слова, взяті з тексту, розташовані з урахуванням парадигматичних і синтагматичних відносин їх один з одним. Працюючи над створенням компонентної моделі запропонованого тексту, студенти виділяють предмет мови, аналізують засоби його позначення, виявляють мовні засоби позначення часу та простору, позначають словами тексту дію предмета, мови та його характеристику.

Моделювання є способом пізнання, в основі якого лежить створення та відтворення моделей. Модель – це новий об'єкт, що відображає значущі характеристики об'єкта, що вивчається, явища або процесу. Модель відтворює в певному вигляді будову та властивості досліджуваного об'єкта. У ході розробки моделі в дослідника формується уявлення про елементи, з яких складається вихідний об'єкт. Моделі можуть бути різними, предметом нашого дослідження є вербальні моделі, тобто інформаційні моделі в мисленнєвій чи писемній формі. Основний сенс моделювання полягає в тому, щоб за результатами роботи з моделлю можна було дати відповіді на питання про особливості будь-якого досліджуваного об'єкта. Це безпосередньо стосується й тексту.

Результати моделювання можуть бути основою прогнозування діяльності наступних досліджуваних об'єктів. Знання, уміння, навички, мовленнєвий досвід, набуті студентами-іноземцями при моделюванні типових фрагментів наукового тексту, можуть бути перенесені на наукові тексти статей, розділів підручників, навчальних посібників тощо. Моделювання є важливою складовою технології навчання мови, оскільки воно включає сукупність прийомів та способів навчання, які забезпечують найбільшу ефективність навчального процесу. Застосування методу моделювання в навчанні іноземних студентів мови спеціальності є актуальним з низки причин.

На початковому етапі навчання мови спеціальності за допомогою методу моделювання (назвемо цей етап лексико-граматичним) доцільно звертатися до наочно-предметного виду мислення, оскільки без точного усвідомлення лексико-граматичних явищ неможливе адекватне розуміння змісту наукового тексту. Отже, передусім слід навчити студентів визначати інформативну значущість слів, розрізняти носіїв головної та другорядної інформації, виокремлювати з тексту мовленнєві моделі, притаманні науковому стилю мовлення. Ми повинні допомогти студентам уникнути ситуації, коли всі слова перекладені, їх значення зрозумілі, а зміст висловлювання недоступний. Оскільки основну інформацію в будь-якому науковому тексті

несуть переважно іменники, дієслова, прикметники та прислівники у предикативній функції, студентам пропонується проаналізувати речення та скласти його схему. Передусім необхідно сформулювати навичку визначати підмет (суб'єкт) і присудок (предикат), згодом – групи суб'єкта і предиката, оскільки для

розуміння змісту речення дуже важливо вміти швидко знаходити дієслово-присудок із залежними словами та встановлювати предметно-логічні зв'язки підмета та присудка.

Отже, аналізуючи речення, студенти вчаться представляти його у вигляді такої структурної моделі (Рис.1).

Рис. 1 – Структурна модель №1

Fig. 1 – Structural model No. 1

Закріпленню вказаних навичок сприятимуть такі вправи:

- виділіть у реченнях (в письмовому вигляді або в тексті, що звучить) їх головні члени, що несуть найбільше інформативне навантаження, і накресліть графічну структуру речення;

- визначте в поданих реченнях (в письмовому вигляді або в тексті, що звучить) групу суб'єкта і групу предикату та накресліть структуру речення.

Для полегшення сприйняття при аудіюванні тексту слухачам пропонується частково заповнена схема. Їм необхідно доповнити запропоновану модель речення необхідною інформацією.

У процесі навчання схема роботи з реченням розширюється: виділяється ще одна функція іменника – функція доповнення (або об'єкта), звертається увага студентів на означення та обставини, які здебільшого є носіями другорядної інформації, проте важливі для розуміння змісту речення; підкреслюється інформативна цінність, характерних для наукового стилю мовлення визначень, виражених іменником у родовому відмінку або іменником із прийменником.

Схема мовленнєвих моделей, характерних для наукового стилю мовлення, допомагає як при навчанні читанню, так і при формуванні навичок та умінь письмового та усного мовлення. Маючи спочатку на рівні зорового сприйняття, пізніше – на рівні мислення графічну модель клішованого мовленнєвого

звороту, особи, що навчаються, не лише зможуть зрозуміти зміст речення, а й виконати такі завдання:

- змініть (скоротіть, перефразуйте, поширте) речення згідно з моделлю ...;

- складіть речення за моделлю...;

- знайдіть у тексті (і прочитайте) речення, що відповідають структурі моделі та пояснюють ... .

Наступний більш складний етап – робота з типовим фрагментом тексту з однієї з дисциплін базового циклу. Робота з фрагментом тексту передбачає ті ж самі операції, як і з цілим текстом, тобто до складових моделі як цілого наукового тексту, так і його типового фрагмента відносяться: його тема, дана та нова інформація, комунікативне завдання, текстоутворювальні речення, що виконують композиційну функцію, організація способів розвитку інформації. Слід зазначити, що з компонентами, що становлять структуру моделі наукового тексту, студенти повинні знайомитися поступово, за допомогою тренувальних вправ, на основі яких формуватимуться і розвиватимуться вміння, необхідні для виявлення логіко-сміслових зв'язків тексту з метою адекватного відображення їх у моделі.

Розглянемо процес моделювання невеликого фрагмента навчально-наукового тексту.

Сьогодні найпопулярнішою є ринкова економіка, вона характеризується приватною власністю на ресурси й

використанням системи ринків і цін для координації економічної діяльності й управління нею. У такій економічній системі уряд не втручається в економіку. Його роль зводиться до захисту приватної власності, встановлення законів, що полегшують функціонування вільних ринків.

В умовах ринкової економіки що, як і для кого виробляти визначають ринок, ціни, прибуток і збитки суб'єктів господарювання. Виробник прагне випускати ту продукцію, яка приносить йому найбільший прибуток і задовольняє потреби покупця. Споживач сам вирішує, який товар йому купити й скільки грошей за нього заплатити. Оскільки встановлення цін в умовах вільної конкуренції від виробника не залежить, то на питання «як виробляти?» він відповідає прагненням виробляти продукцію з більш низькими витратами, ніж його конкурент, для того щоб продати більше й за нижчою ціною. На розв'язання завдання отримання найнижчої ціни спрямовані технологія й організації виробництва, використання досягнень технічного прогресу, різні методи управління.

Початковий етап роботи – визначення теми, тобто про що повідомляється у цьому фрагменті. У представленому фрагменті часто повторюється словосполучення ринкова економіка, отже, це і є слово-тема, і йдеться про особливості ринкової економіки. Зазвичай на початку тексту знаходиться речення, в якому визначено комунікативне завдання. Комунікативне завдання тексту – це завдання спілкування, яке ставить автор перед читачем та для

розкриття якої створюється текст. У нашій ситуації перше речення свідчить про те, що в тексті обговорюється специфіка ринкової економіки, тобто чим ринкова економіка відрізняється від інших видів економіки. Відповідно до комунікативного завдання, текст поділяється на мікротеми. Мікротеми – це частини загальної теми з одного чи кількох речень, об'єднаних за змістом. У цьому вся текст мікротема 1 – специфіка ринкової економіки, мікротема 2 – як формується ринкова ціна продукції.

У реченні, що визначає комунікативне завдання, зазвичай міститься дана (тобто відома) інформація. Новою є інформація про характеристики ринкової економіки та особливості ціноутворення продукції. (Сьогодні найпопулярнішою є ринкова економіка (відома інформація), вона характеризується приватною власністю на ресурси й використанням системи ринків і цін для координації економічної діяльності й управління нею (нова інформація).

У кінці тексту зазвичай знаходиться речення, яке виконує функцію узагальнення тексту чи його мікротеми. (На розв'язання завдання отримання найнижчої ціни спрямовані технологія й організації виробництва, використання досягнень технічного прогресу, різні методи управління.)

Опрацьовуючи в такий спосіб кожне речення, а далі абзац і окремих фрагмент тексту формуємо навичку визначати основні внутрішньотекстові зв'язки, логіку розвитку інформації тексту, взаємозв'язок структури та змісту тексту (Рис. 2).

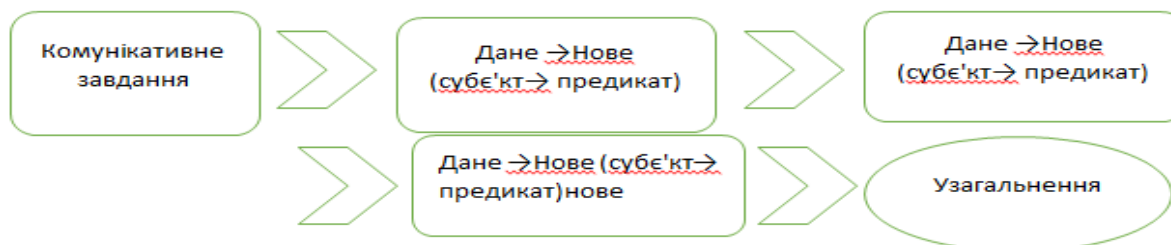

Рис. 2 – Структурна модель №2

Fig. 2 – Structural model No. 2

Таким чином, навчання читання, письмового та усного монологічного мовлення з опорою на модель тексту дає можливість «наочно уявити основні внутрішньотекстові зв'язки, логіку розвитку

інформації тексту, взаємозв'язок структури та змісту тексту.

Результати опитування іноземних студентів свідчать, що використання методу моделювання при роботі з

літературою з дисциплін професійної спрямованості допомагає зрозуміти зміст як окремих речень та фрагментів навчально-наукового тексту, так і тексту загалом. Наочність графічного представлення змісту тексту полегшує його запам'ятовування та

переказування. Для переважної кількості іноземних студентів переказ наукового тексту за моделлю видається більш цікавим і менш складним, ніж аналогічна діяльність із питань до тексту або плану.

Висновки

Отже, доцільність навчання основ лінгвістичного моделювання з іноземними студентами мови спеціальності полягає в його поліфункціональності, адже цей прийом формує вміння розрізняти основні смислові зв'язки наукового тексту, сприяє розвитку вмінь та навичок у читанні, аудіюванні, репродукуванні та продукуванні монологічного усного та письмового висловлювання студентів іноземною для них – українською – мовою, розвиває аналітичний склад розуму, навчає

логіки. Крім того, навчання моделювання – це активний пізнавальний процес, що включає отримання інформації, що становить основу професійної підготовки, ознайомлення з жанрами наукового стилю української мови та інтерактивну діяльність слухача з оволодіння технологією роботи з текстами зі спеціальних дисциплін. Перспективи подальшого дослідження вбачаються в поглибленому вивченні методологічних основ лінгвістичного моделювання наукових текстів.

Конфлікт інтересів

Авторка заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, авторка повністю дотримувалася етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Список використаних джерел

1. Архипенко, Л. М. Особливості засвоєння синтаксичних конструкцій при вивченні української мови як іноземної. *Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам* : матеріали Міжнародного науково-методичного семінару, м. Харків, 20 лютого 2020 року. Харків : ХНАДУ, 2020. С. 11–14. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32656>
2. Бондар, Ю. О. Роль інтернет-технологій у навчанні іноземній мові. *Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам* : матеріали Міжнародного науково-методичного семінару, м. Харків, 20 лютого 2020 року. Харків : ХНАДУ, 2020. С. 24–27. <http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/10918>
3. Коломієць, С. С., Лубянова, О. В. Метод моделювання текстів у навчанні професійно орієнтованого писемного мовлення. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 2 (56). С. 56–63. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=pe_dnauk_2016_2_10
4. Лещенко, Г. В. Концептуальна модель універсальних категорій тексту. *Вчені записки Таврійського нац. ун-ту ім. І. В. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Т. 32(71). № 4. Ч. 2. С. 29–33. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-2/06>
5. Перцова, І. Структура навчального заняття з української мови як іноземної. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2022. Том 1. № 4. С. 54–60. <http://dx.doi.org/10.46299/j.isjel.20220104.04>
6. Ротова, Н. В. Навчання української мови як іноземної в полінаціональних та мононаціональних студентських групах інженерних та інженерно-педагогічних спеціальностей: пріоритетні методи та специфічні особливості. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2023. № 80. С. 35–45. DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2023-80-35-45>
7. Чіжова, Н. В., Петренко, М. В., Грабар, О. В. Розвиток особистісної мобільності студентів технічних вишів в позааудиторній діяльності. *Науковий часопис Національного*

- педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2024. № 97. С.149-154. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2024.97.31>
8. Швець, А. Д. Учебный текст: теоретический и прикладной аспекты. Геокультурное пространство: смарт-технологии и социум : IX Международный форум в реальном и виртуальном режиме в Батуми : статьи, доклады международного форума в Батуми 2017. Батуми : Батумский государственный университет Шота Руставели, 2017. С. 360-365.
  9. Швець, Г. Д. Робота з текстом на початковому етапі вивчення української мови як іноземної. *Студії з україністики*. Київ: Міжнародна школа україністики НАН України. 2008. Вип. 8. С. 290–296.
  10. Canale, M., Swaine, M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. Vol. 1. No 1. Pp. 1- 47. https://www.researchgate.net/profile/Merrill-Swain/publication/31260438_Theoretical_Bases_of_Communicative_Approaches_to_Second_Language_Teaching_and_Testing/links/0c960516b1dadad753000000/Theoretical-Bases-of-Communicative-Approaches-to-Second-Language-Teaching-and-Testing.pdf.
  11. Hymes, D. On Communicative Competence in J. B. Pride and J. Holmes (eds.) *Sociolinguistics. Selected Readings (Part 2)*. New York : Harmondsworth ; Penguin, 1972. P. 269–293. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1190080>

Стаття надійшла до редакції 08.11.2024

Стаття рекомендована до друку 10.12.2024

N. V. ROTOVA, Candidate of Philology Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Local History and Tourism, Social and
Humanitarian Sciences
e-mail: natalia.rotova@karazin.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3759-678X>
V. N. Karazin Kharkiv National University,
4, Svobody Square Kharkiv, 61022, Ukraine

PECULIARITIES OF APPLYING LINGUISTIC MODELING IN THE PROCESS OF UKRAINIAN LANGUAGE TEACHING TO FOREIGN STUDENTS OF ENGINEERING AND ENGINEERING-PEDAGOGICAL SPECIALTIES

Purpose. The current situation in education after Russia's large-scale invasion of Ukraine requires reformatting the leading forms of educational work in general and conducting classes in Ukrainian as a foreign language in particular: online learning primarily requires an increase in the intensity of classes to prepare students for educational activities in Ukrainian. The main objective of the discipline is to develop the communicative competence of a higher education student who is able to solve actual communication problems in the fields of educational, professional, social and cultural activities using Ukrainian. The competence-based approach to education involves changing not only the content side of foreign language teaching, but also requires new approaches to the organization of the educational process, in particular, the presentation of material not only in a knowledge-based but also in an activity-based form. The article examines the role of the modeling method, which is an essential characteristic of the modern style of thinking, describes its potential and peculiarities of application in the course of Ukrainian as a foreign language. By examining the functions and properties of linguistic models used in foreign language teaching methods, we have come to the conclusion that they are universal and can be applied to the theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language. The justification for using the modeling method in relation to any subject is that it serves as an intermediary between the theory of teaching and practice. Thus, the purpose of our article is to present the peculiarities of working with typical fragments of professional texts using the method of linguistic modeling.

Methods. To achieve the goal and solve the tasks, a set of empirical and general scientific methods has been used: monitoring, induction and deduction, analysis and synthesis, analogy, comparison, generalization, terminological, functional, systemic, cognitive analysis, as well as the method of linguistic text modeling.

Results. The essence of linguistic modeling and its role in working on scientific texts by foreign students of higher education has been studied. The main motivation for foreign students to learn a language is to acquire professional knowledge, and in this regard, language learning for special purposes in a foreign language classroom is most fully realized on the basis of an educational text.

It has been established that linguistic modeling is a way of cognition based on the creation and reproduction of models. A model is a new object reflecting the significant characteristics of the object being studied, a phenomenon or a process. The model reproduces the structure and properties of the object under study in a certain form.

Based on a personality-oriented approach and personal experience, it is determined that the task of modeling an educational and scientific text is to create exemplary educational material that allows you to create a statement focused on professional language. Educational texts contribute to the creation of speech situations that promote the development of skills in constructing oral and written monologue statements as the main goal of teaching the Ukrainian language.

It is proved that the primary task for foreign higher education students is the formation of communicative competence, which will allow them to solve actual communication problems in various fields, especially in educational and professional activities, and it is noted that one of the most effective methods of language acquisition is the method of linguistic modeling.

Conclusions. The expediency of teaching the basics of linguistic modeling to foreign students of the language in the specialty is its multifunctionality, because this technique forms the ability to distinguish the main semantic relations of a scientific text, promotes the development of skills in reading, listening, reproducing and producing monologue oral and written statements of students in Ukrainian, develops an analytical mindset, teaches logic. In addition, modeling training is an active cognitive process that includes obtaining information that forms the basis of professional training, familiarization with the genres of the scientific style of the Ukrainian language and interactive activities of the student to master the technology of working with texts in special disciplines.

KEY WORDS: *linguistic modeling, scientific text, reading, listening, reproduction and production of monologic oral and written expression, professional terminological system for the development of speech, linguistic and communicative competences.*

References

1. Arkhipenko, L. M. (2020). Peculiarities of learning syntactic constructions when learning Ukrainian as a foreign language. *The latest pedagogical technologies in teaching languages to foreign students: materials of the International Scientific and Methodological Seminar*, Kharkiv, February 20, 2020. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32656> (in Ukrainian).
2. Bondar, Yu. A. (2020). The role of Internet technologies in foreign language learning. *The latest pedagogical technologies in teaching languages to foreign students: materials of the International Scientific and Methodological Seminar*, Kharkiv, February 20, 2020. <http://dSPACE.zsmu.edu.ua/handle/123456789/10918> (in Ukrainian).
3. Kolomiets, S. S., Lubyanova, O. V. (2016). Text modeling method in teaching professionally oriented written speech. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 2 (56), 56-63. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=pe_dnuak_2016_2_10 (in Ukrainian).
4. Leshchenko, H. V. (2021). Conceptual model of universal text categories. *Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University, Series: Philology. Journalism*. 32(71)4(2), 29-33. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-2/06> (in Ukrainian).
5. Pertsova, I. (2022). The structure of the initial employment in the Ukrainian language as foreign. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 1(4), 54-60. <http://dx.doi.org/10.46299/j.isjel.20220104.04> (in Ukrainian).
6. Rotova, N. V. (2023). Teaching ukrainian as a foreign language in multinational and mononational student groups of engineering and engineering-pedagogical specialties: priority methods and specific features. *Problems of engineer-pedagogical education*, (80), 35-45. <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2023-80-35-45> (in Ukrainian).
7. Chizhova, N., Petrenko, M., Hrabar, O. (2024). Personal mobility development of technical university students in extracurricular activities. *Naukowi Chasopys Dragomanov Ukrainian State University. Series 5. Pedagogical sciences: reality and perspectives*, (97), 149-154. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2024.97.31> (in Ukrainian).
8. Shvets, A. D. (2017). Educational text: theoretical and applied aspects. Geocultural space: smart technologies and society: IX International Forum in real and virtual mode in Batumi: articles, reports of the International Forum in Batumi 2017. Batumi, Batumi State University of Shota Rustaveli (in Ukrainian).
9. Shvets, G. D. (2008). Working with the text at the initial stage of learning the Ukrainian language as a foreign language. *Studies in Ukrainian studies*, 8, 290-296. (in Ukrainian).
10. Canale, M., Swaine, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*, 1(1), 1-47. https://www.researchgate.net/profile/Merrill-Swain/publication/31260438_Theoretical_Bases_of_Communicative_Approaches_to_Second_Language_Teaching_and_Testing/links/0c960516b1dadad753000000/Theoretical-Bases-of-Communicative-Approaches-to-Second-Language-Teaching-and-Testing.pdf.
11. Hymes, D. (1972). On Communicative Competence. In J. B. Pride, & A. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics: Selected Readings*. Harmondsworth: Penguin. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1190080>

The article was received by the editors 08.11.2024

The article is recommended for printing 10.12.2024